

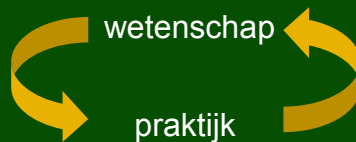
De basisprincipes van de fotosynthese Hoe gaat een plant om met CO₂?

Govert Trouwborst (Plant Lighting BV)

Masterclass CO₂ bij potplanten
12 mei 2016

- Team:
  - dr. ir. Sander Hogewoning, dr. ir. Govert Trouwborst & ing. Reinder van der Spek
- Expertise o.a.:
  - fotosynthese, verdamping en CO₂
  - plantreacties op lichtkleur
  - lichtbronnen (o.a. LED) en stuurlicht
  - phenotyping
- Wij doen onderzoek voor:
  - tuinders & veredelaars
  - toeleveranciers
  - kennisinstellingen
  - overheid en belangenorganisaties

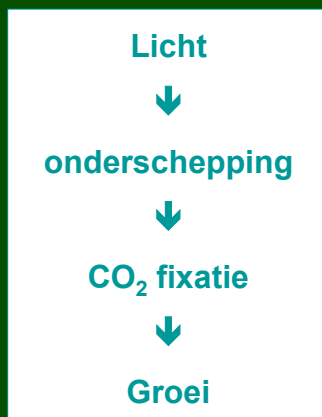
Missie : Vertaling wetenschappelijke kennis naar praktijk-innovaties

Inhoud

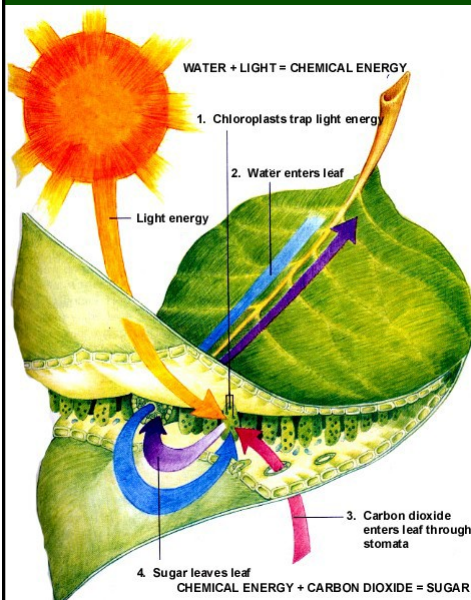
- Basis fotosynthese & het belang van CO₂
- Voorbeelden meer rendement uit belichting en CO₂
- (Effect van CO₂ in relatie tot licht: casus paprika)

Het principe van de fotosynthese

Fotosynthese: de basis van gewasgroei!

Primaire bouwstoffen:

- CO₂ & water

Energiebron:

- licht

Fotosynthese:

Regeling snelheid proces:

- temperatuur

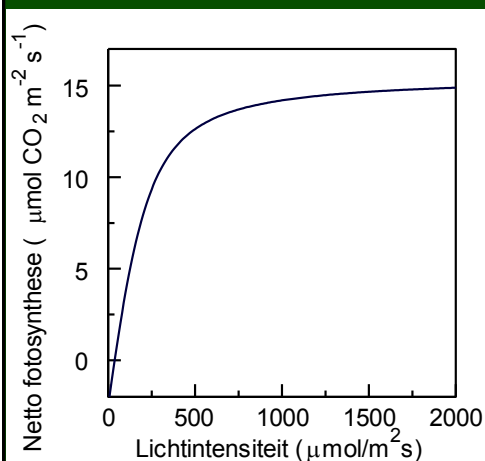
Secundaire bouwstoffen:

- nutriënten (omzetting suikers in eiwitten etc.)

Huidmondjes fungeren als poortwachter voor CO₂

Fotosynthese op bladniveau: reactie op licht

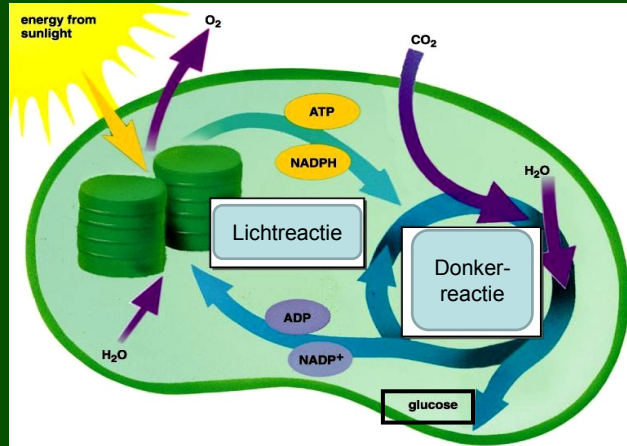

- Bij laag licht: 1% meer licht= 1% meer fotosynthese
- Hoger lichtniveau: 1% meer licht <1% meer fotosynthese
  - Beperking door CO₂ opname (bouwstoffen)
  - Beperking door eiwitten in blad (machinekamer)
- Bij heel veel licht: 1% meer licht= 0% meer fotosynthese

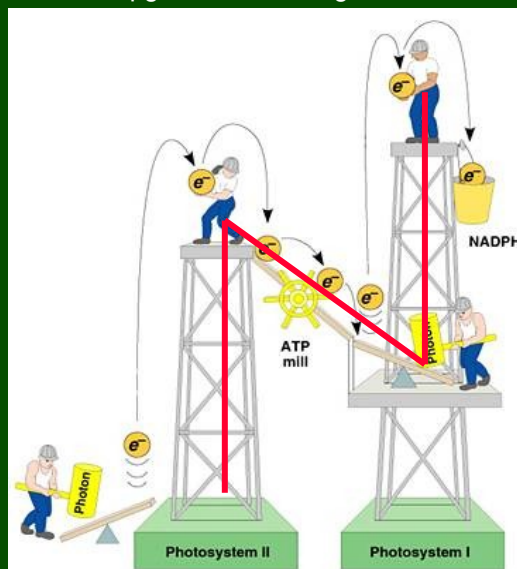
Fotosynthese op chloroplastniveau

- Twee deelreacties (tweetrapsraket):
  - Lichtreactie: Energie wordt opgeslagen (ATP en NADPH)
  - Donkerreactie: Energie wordt gebruikt en CO₂ vastgelegd.

Lichtreactie: Z-schema (2-trapsraket)

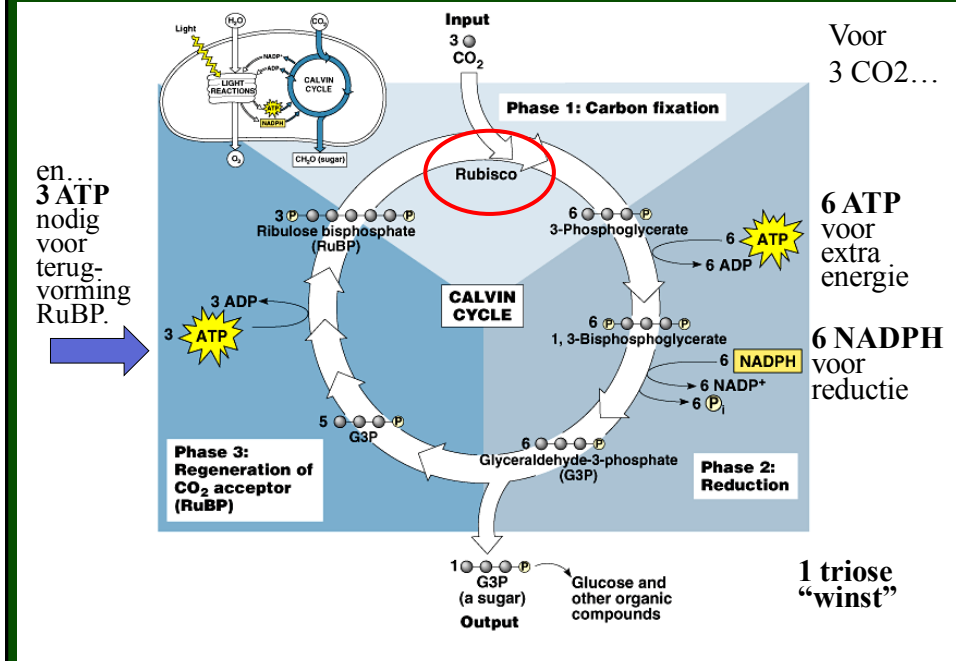
- 'productie' van de energiedragers ATP en NADPH door elektronenstroom
- elektronenstroom wordt opgewekt door de geabsorbeerde lichtdeeltjes (fotonen)

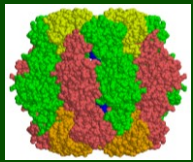
Illustratie: Linus van der Plas (WUR)

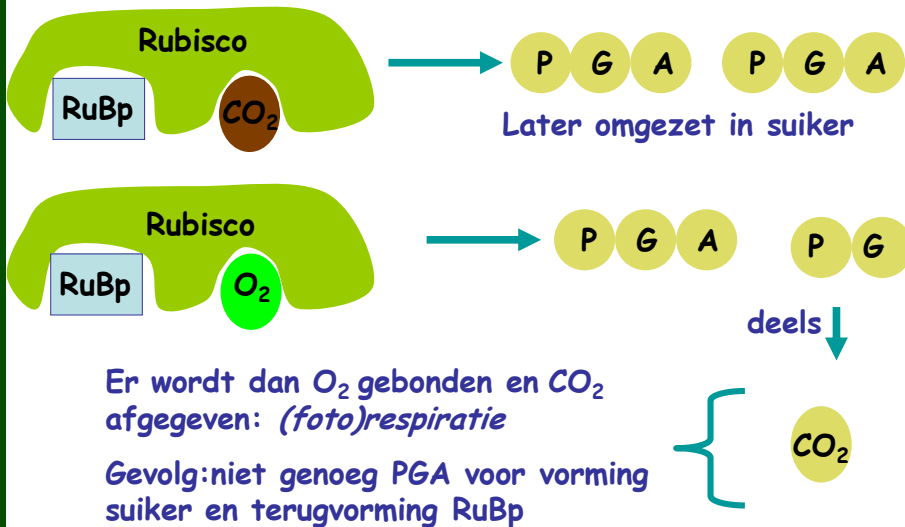
Donker-reactie (Calvin cyclus): enzym Rubisco

Rubisco: centraal enzym in de Calvin-cyclus

- Afkorting van: Ribulose 1,5-bifosfaat carboxylase/oxygenase
  - Enzym dat binding van CO₂ met RuBP katalyseert
  - Meer dan 20% van plant-eiwit
  - Verreweg meest voorkomende eiwit op aarde!
-
- Maar... als er weinig CO₂ is en veel O₂, reageert ook zuurstof met rubisco: fotorespiratie
  - Fotorespiratie kan leiden tot een verlies van 20 - 50 % van de gebonden CO₂
  - De verhouding O₂/CO₂ in het blad bepaalt mate van fotorespiratie
    - In een wereld zonder O₂ groeien planten harder
    - Zelfde effect kan bereikt worden met CO₂-dosering!

Enzym Rubisco: Fotosynthese & Fotorespiratie

Plant
Lighting

Wanneer treedt fotorespiratie op?

- Altijd!

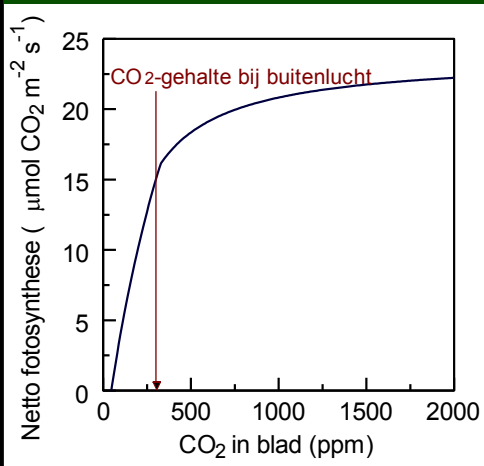

Wanneer meer fotorespiratie?

- Bij (relatief) weinig CO_2 in de omgeving (geen luchtbeweging...)
- Bij hoge temperatuur (CO_2 lost dan relatief slecht op)
- Bij droogte: huidmondjes bijna dicht = "huidmondjes-dilemma"!
  - Gebrek aan wateraanvoer via wortels
  - Te hoge VPD
- In de kas kunnen we de planten een handje helpen met CO_2 -dosering!

Plant
Lighting

Reactie van fotosynthese op CO₂ op bladniveau

■ CO₂ respons lijkt op lichtrespons!

- eerst enorme toename fotosynthese, daarna afvlakking
- Bij verzadigend CO₂ is fotorespiratie geminimaliseerd
- Dit verband geldt bij elk lichtniveau!

Absoluut effect van CO₂

■ In absolute zin heeft CO₂ steeds meer effect naarmate er meer licht is. De relatieve toename is gelijk, voorbeeld:

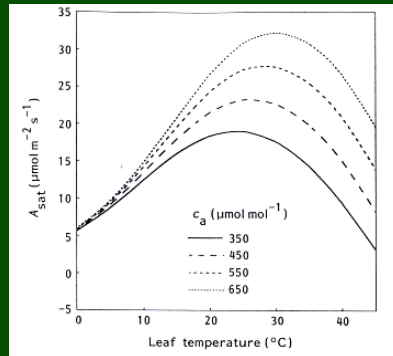
- Lichtintensiteit in de kas is 100 $\mu\text{mol/m}^2/\text{s}$: bij 400 ppm is de fotosynthese 5.0 en bij 800 ppm 7.5 → toename van 2.5 door verhoogd CO₂.
- Lichtintensiteit in de kas is 500 $\mu\text{mol/m}^2/\text{s}$: bij 400 ppm is de fotosynthese 15.0 en bij 800 ppm 22.5 → toename van 7.5 door verhoogd CO₂.

■ Probleem: bij hoge instraling staan ramen vaak ver open.

- Behoud van een hoge CO₂-concentratie in de kas vergt dan hoge dosering. Rendabel?

CO₂ heeft groter effect bij hogere temperaturen!

Fotosynthese bij lichtverzadiging bij verschillende bladtemperaturen en CO₂-concentraties (Long et al., 1996).

- Hoe hoger de bladtemperatuur, hoe belangrijker een hoog CO₂-niveau
- Spagaat zomer: zonnig, warm, maar laag CO₂ in de kas

Meer rendement uit belichting en CO₂-dosering

- Project KaE (2012/2013 en 2014/2015)
- Voor 14 gewassen de licht en CO₂-respons in kaart gebracht
  - Potplanten: potchrysan / kalanchoë / phalaenopsis / bromelia / ficus / spathiphyllum / dendrobium
  - Te downloaden via: www.kasalsenergiebron.nl

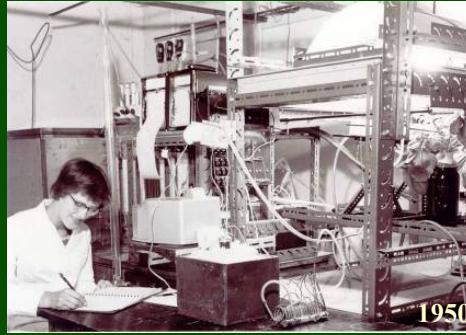

Meten fotosynthese: Vroeger...

Dr Pieter Gaastra
ontwikkelde de eerste
gasanalysator in
Wageningen

Technologie bepaalt de
toepassingsmogelijkheden

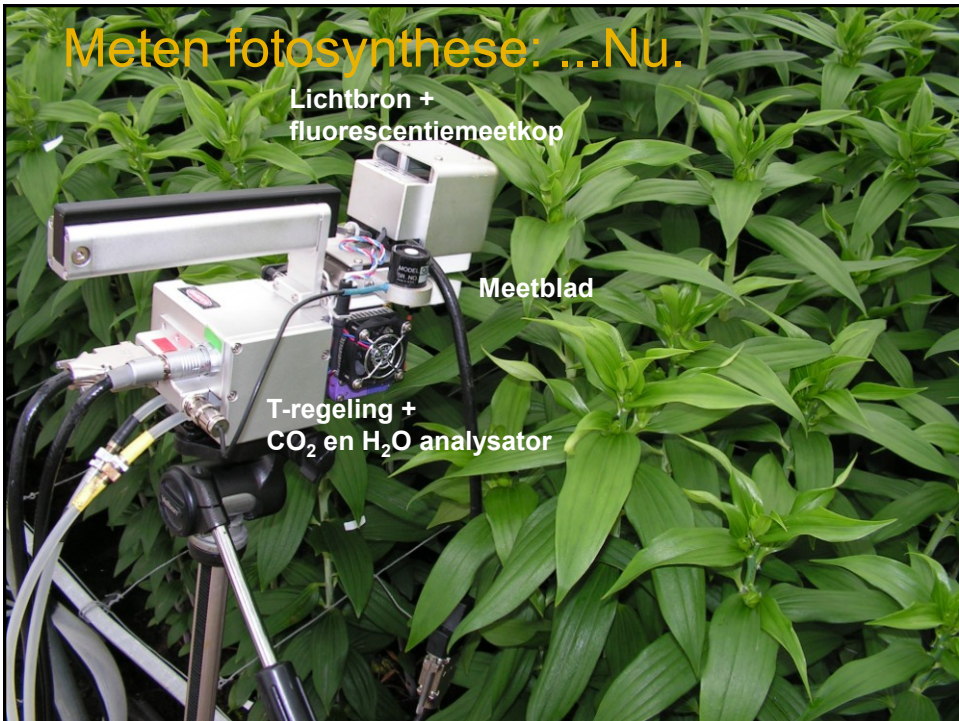

Meten fotosynthese: ...Nu.

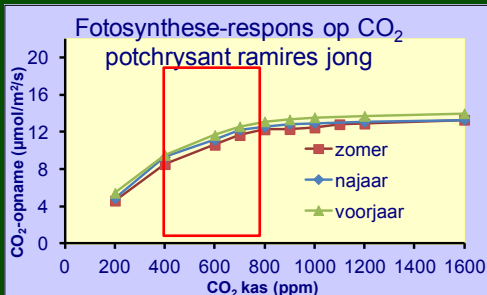
Lichtbron +
fluorescentiemeetkop

Meetblad

T-regeling +
CO₂ en H₂O analysator

Respons op CO₂ - potchryasant

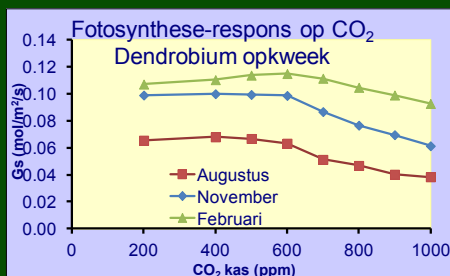
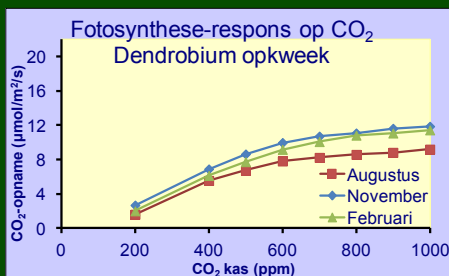

CO ₂ kas	Zomer % t.o.v. 400 ppm	Najaar	Voorjaar
200	54%	52%	57%
400	100%	100%	100%
600	124%	120%	123%
700	137%	132%	133%
800	144%	135%	138%
900	144%	138%	140%
1000	146%	139%	143%

- Verzadiging vrijwel bereikt bij 700-800ppm
- Geen seizoenseffect

Respons op CO₂ – dendrobium

- Boven 600 ppm sterke daling van huidmondjesopening
  - Net als bij Kalanchoë en Phalaenopsis

CO ₂ in kas	augustus	november	februari
200	29%	39%	33%
400	100%	100%	100%
500	122%	125%	126%
600	141%	145%	150%
700	148%	156%	165%
800	155%	163%	177%
900	159%	169%	181%
1000	166%	172%	187%

Samenvattend

- CO₂ is een essentiële bouwstof!
- Hogere fotosynthese door CO₂-dosering komt door vermindering fotorespiratie
  - Het relatieve effect van verhoogd CO₂ geldt dus ook bij laag lichtniveau!
  - Het absolute effect van verhoogd CO₂ wordt groter bij hogere instraling!
- Bij normale huidmondjesopening is rond de 700-900 ppm genoeg.
- Hoog CO₂ heeft ook nadelen:
  - rookgasverontreiniging
  - 'luie bladeren'
    - Rubisco wordt lui
    - Sluitende huidmondjes (vooral CAM)

Dank voor uw aandacht!

Govert Trouwborst

06 10 99 00 94

030 75 12 069

govert@plantlighting.nl

www.plantlighting.nl

Plant Lighting BV

Veilingweg 46

